

Martin Fahlgren

Förbundet KOMMUNIST och trotskismen – några reflektioner

Denna artikel är föranledd av att vi nyligen på marxistarkivet publicerade boken [Lenins partiuppfattning. Från grupper till parti, 1895-1912](#), som gavs ut av Förbundet KOMMUNIST (FK) 1974. I denna utmärkta bok hade en ledande FK-are (signaturen KJ) författat en efterskrift där han passade på att utdela rallarsvingar mot såväl dåvarande Revolutionära Marxisters Förbund (RMF – föregångare till dagens Socialistiska Partiet, SP), som trotskismen i allmänhet. Eftersom jag redan kommenterade detta ganska utförligt i anslutning till efterskriften ska jag här inte orda mer om detta. Däremot kan det vara intressant att ge några glimtar om hur man *internt* inom FK tog upp trotskismen. Det kan också vara lärorikt för de som tillhör dagens vänster, ty den typ av organisationsegoism som FK utvecklade kan lätt uppkomma även i andra sammanhang, givetvis med annorlunda förtecken, men med liknande försök att dra upp artificiella skiljelinjer och resa ideologiska skyddsmurar.

I början av 1973 hade ett par medlemmar i FK:s Örebro-avdelning (PW/HB) rest frågan om relationerna mellan FK och RMF och menade att det var vettigt att ta upp diskussioner och undersöka möjligheterna av samarbete mellan de två organisationerna. Målsättningen borde vara, ansåg dessa FK-are, att klargöra och om möjligt lösa eventuella motsättningar, samt undersöka om ett samgående var möjligt eller inte.¹

Detta sågs inte med blida ögon bland de tongivande i FK och i ett internt svar till PW/HB rubricerat "Om trotskismen inom och utom förbundet – en kritik" från april 1973 (signerat av C.B och H.E.) tog man itu med dessa idéer på ett mycket aggressivt sätt. Det fanns ingen som helst anledning till att överhuvudtaget diskutera något med trotskisterna, för de hade inget positivt att komma med hävdade de.

När man idag läser detta dokument så slås man över den sektmentalitet som det genomsyras av och hur uppkonstruerad (och felaktig) den skiljelinje som de drar upp i själva verket är.

Författarna slår redan på första sidan fast att det enda som betyder något är att "utveckla arbetarkampen" och att i ett sådant perspektiv är diskussioner med en "småborgerlig organisation" som RMF ointressant. Frågor rörande sådant som den revolutionära rörelsens historia (stalinism/trotskism osv), revolutionär strategi, den kinesiska utrikespolitiken (som vid denna tid gjorde en skarp högersväng) osv, är ointressanta i sammanhanget, eftersom "en verklig omstrukturering av vänstern endast kan ske i *klasskampen*", och med detta avses arbetarkampen i Sverige. Och: "Detta räcker i och för sig till för att fullständigt tillbakavisa 'förslagen'" från Örebro-kamraterna menar de.

Det enda som betyder något är således (den svenska) arbetarkampen. Vad har då FK att erbjuda när det gäller detta och hur går skiljelinjen mot trotskisterna? Ja, enligt CB/HE så är "synen på facket" en "vattendelare mellan oss och trotskisterna". Huvudkritiken mot RMF är att RMF vill jobba i de befintliga fackföreningarna, medan FK vill satsa på en alternativ struktur, s k "arbetarkommittéer".²

Enligt CB/HE är trotskisterna helt vid sidan om, ty de "försöker varken teoretiskt eller praktiskt skapa politiska alternativ som kan utveckla organisatoriska strukturer i o f kamp.

¹ Detta framförde också RMF åtskilliga gånger till FK. Se artikelsamlingen [Om FK](#), särskilt artikeln "Förbundet Kommunist – en politisk kameleont" från början av 1973, som tar upp dessa frågor.

² Idén om "arbetarkommittéer" hade FK importerat från Italien, där klasskampen i början 70-talet var mycket intensiv och där arbetarkommittéer av olika slag verkligen hade massförankring. När FK i Sverige försökte skapa liknande strukturer blev det i praktiken bara organisationer för medlemmar och sympatisörer till FK.

Vår [dvs FK:s] linje om arbetarkommittéer är visserligen mycket outvecklad ännu, men trotskyisterna ser ö h t inte problemet ... I stället för att se problemet för RMF fram paroller som ligger endast en hårsman från det kontrarevolutionära 'Gör facket till kamporganisation'." Enligt dessa FK-ares perspektiv är det t ex meningslöst att "alltid ta kamp för arbetardemokrati i fackföreningarna".¹ Det centrala är att i stället att kämpa för "självständig arbetarkamp", vilket de anser inte vara möjligt inom ramarna för befintliga klassorganisationer, såsom fackföreningarna.

Att FK:s politik vid denna tidpunkt faktiskt hade mycket gemensamt med r-arnas antifackliga inriktning är helt klart. Avvisandet av diskussioner och teoretisk kamp kring andra frågor, tyder också på att de hade en inskränkt syn på vad revolutionär politik innebär – faktiskt hade FKs syn på arbetarkampen många drag som vi känner igen från den ekonomism som Lenin kritiserar i sin berömda "Vad bör göras?" och som kännetecknades av att alla andra politiska frågor än de som gällde ekonomiska och fackliga frågor förpassades till bakgrunden.²

Ännu absurdare blir CB/HE:s argumentation då vi vet, att FK inom ett år fullständigt ändrade inställning till arbetarkommittéerna och närmade sig RMF:s ståndpunkter när det gällde det fackliga arbetet. Detta innebar också att det blev möjligt att samarbeta med FK:are på flera arbetsplatser (bl a på Volvo i Göteborg, där undertecknad arbetade på 70-talet). Om FK hade tagit sin egen tidigare argumentation på allvar, borde de därmed också ha omvärderat relationerna till trotskisterna i linje med förslaget från Örebro-FK:arna. Men därav blev intet, i stället försökte de hitta nya avgränsningar och skiljelinjer.

En annan väsentlig punkt i CB/HE:s argumentation är inställningen till de kinesiska erfarenheterna och maoismen. Dessa frågeställningar har redan grundligt diskuterats i andra sammanhang, varför här jag avstår från att gå in på dem. Vi konstaterar bara att utvecklingen även på denna punkt borde fått FK-arna att närma sig trotskistiska ståndpunkter.³

Den sista punkten som FK-arna tar upp är frågan om den Fjärde Internationalen och dess roll. Den ska jag titta lite närmare på, bl a eftersom den innehåller en hel del felaktigheter och visar samtidigt hur FK uppställde anti-trotskism som ett krav på sina internationella kontakter.

CB/HB försöker konsekvent nedvärdera de trotskistiska organisationernas betydelse, både i ett historiskt perspektiv och vid den aktuella tidpunkten.

Redan tidigt i artikeln slänger man ur sig att "trotskyismens historiska specialitet" är att "finnas till som förment 'revolutionär' grupp utan någon som helst bas i arbetarklassen". En minst sagt lögnaktig beskrivning, särskilt när den kommer från en grupp som själv uteslutande kommer från studentvänstern, medan de trotskistiska grupperna tvärtom nästan uteslutande hade proletärt ursprung fram till 60-talet (inklusive i Sverige med den lilla trotskistiska gruppen "Revolutionära Socialistiska Partiet").

I ett avsnitt om 1930-talet påstår FK-arna vidare att de "anti-stalinistiska revolutionära organisationer som existerade under denna tid höll sig utanför trotskyismen" och nämner där som exempel de "kinesiska och vietnamesiska partierna". Man syftar här förmodligen på de *stalinistiska* kommunistpartierna, vars "antistalinism" vid denna tidpunkt verkligen kan ifråga-

¹ Lagg märke till brasklappen "alltid" när de talar om "kamp för arbetardemokrati" i facket. Det FK i själva verket menar, vilket framgår av argumentationen för övrigt och de alternativ de ställer upp, är att en sådan kamp är i stort sett meningslös och kan i själva verket vara kontraproduktiv. Det är *alternativa* strukturer, "arbetarkommittéer", som de anser bör upprättas i stället – facket ska "ställas åt sidan".

² Artikelsamlingen [Om FK](#) innehåller en hel del exempel på och resonemang kring FK:s halsbrytande kursändringar när det gällde arbetsplatspolitiken.

³ Se [Kina, vänstern, Vietnam & utrikespolitiken](#) av Stig Eriksson/M Fahlgren, [Debatt om supermaktsteorin, Sovjet och imperialism](#) av Stig Eriksson, samt [Det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta](#) av Göte Kildén, Martin Fahlgren och Magnus Mörk,

sättas, samtidigt som det både i Kina och i synnerhet Vietnam fanns starka trotskistiska grupperingar, vilket CB/HE helt ignorerar (de vietnamesiska trotskisterna hade under slutet av 30-talet betydligt större inflytande än stalinisterna¹). Dessutom känner de tydligen inte till att det i Grekland vid denna tid fanns en stark organisation knuten till den trotskistiska vänsteroppositionen.

I avsnittet som rör perioden 1940-60 ”glömmer” de helt trotskismen i Bolivia, som under 40-talet och i början av 50-talet hade avsevärt inflytande, inte minst bland gruvarbetarna (trotskismen har fortfarande en stark ställning bland vissa arbetargrupper).

De nämner dock Ceylon/Sri Lanka, där trotskismen dominerade arbetarrörelsen under årtionden (från början av 40-talet), vilket för bevisar att CB/HE pratade mot bättre vetande, när de tidigare påstod att trotskismen alltid saknat ”bas i arbetarklassen”.

De bagatelliserar vidare trotskismens inflytande i klasskampen i USA, som var avsevärt under 30-talet.² De har heller inte ett enda ord att säga om de franska trotskisternas viktiga roll efter andra världskriget, då de 1947 ledde viktiga strejker (bl a i bilindustrin) och senare även gjorde avgörande insatser i solidaritetsarbetet med den algeriska befrielsekampen.³ Inte heller nämner de Peru, där trotskister (med Hugo Blanco i spetsen) på 60-talet ledde en kraftfull bonderörelse.⁴ Osv osv.

Efter att på detta sätt blundat för eller bagatelliserat trotskismens faktiska roll i klasskampen slår CB/HE fast:

”När vi avvisar FI som en orkeslös 35-åring avvisar vi också allt internationellt uppbygge med och genom denna organisation. Vi måste därför fortsätta på den väg vi slagit in på ... och t o m avvisa samarbetet i fast form med den enda trotskistiska organisation som ’dominerar vänstern’ i sitt land: Ligue Communiste”.

Genom att de på detta sätt skar av möjligheterna att upprätta fruktbara relationer till Fjärde internationalen dömde FK sig självt till sötöd. De organisationer som de valde att knyta kontakter med *i stället* (Avanguardia Operaia i Italien, Revolution i Frankrike, MIR i Chile, Kommunistisk Forbund och Venstresocialisterna i Danmark osv) visade sig nästan helt sakna livskraft – de flesta försvann mer eller mindre spårlost, på samma sätt som FK självt gjorde.⁵ Detta borde väl vara ett talande slutbetyg om något?

Vad har då hänt med alla som tidigare var medlemmar i FK? Ja, de allra flesta har givetvis helt lämnat politiken. Bland de som fortfarande i någon mening är politisk aktiva, måste vissa betecknas som reaktionärer (Göran Skytte, Maciej Zaremba), medan andra tillhör socialdemo-

¹ Se [Trotskism och stalinism i Indokina](#) och bokrecensionen [Historien om Vietnams trotskister](#).

² De amerikanska trotskisterna spelade en viktig roll i flera arbetarstrider under 30-talet. Mest känd är nog strejkerna bland lastbilschaufförerna i Minnesota 1934, som en av strejkledarna, Farrell Dobbs, redogör för på ett förtjänstfullt sätt i boken *Teamster-revolten*, som finns i svensk översättning (2008) – verkligen läsvärd! Se även följande not.

Artikelförfattarna kan för inte ens ge korrekta basfakta. De påstår t ex att amerikanska sektionen 1938 bara hade 800 medlemmar – det korrekta antalet är nära 3 gånger så stort. Till detta kan man lägga ungdomsförbundet och en hel del ”sympatisörer” som deltog i olika verksamheter på ett organiserat sätt. Sammantaget minst lika många till. Detta betyder att de amerikanska trotskisterna totalt organiserade ca 3000 personer, vilket förvisso inte är något ”massparti”, men ändå avsevärt större än de siffror som våra FK-are rör sig med (en stor del av parti-medlemmarna var för också arbetarmilitanter djupt rotade i den amerikanska arbetarklassen).

³ Tidskriften *Revolutionary History*, vol.2 no. 1, våren 1988 innehåller utförliga artiklar om både den stora strejken vid Renault 1947 (Frankrike) och Minneapolis-strejken 1934 (i USA), där trotskister spelade en avgörande roll. Detta nummer finns på webbplatsen marxists.org, se [Articles from Revolutionary History](#)

⁴ Se Blancos egen redogörelse för detta (på marxistarkivet): [Jord eller död](#)

⁵ Deras val av kontakter i Portugal, bl a deras förhoppningar till MFA (de väpnade styrkornas rörelse) illustrerar också den opportunistiska som FK karakteriserades av när det gällde internationella relationer. Se artikelsamlingen [Om FK](#) om detta (där tas också upp relationerna till chilenska MIR).

kratin (Kalle Jungkvist, Annika Åhnberg, Anders Carlberg) eller vänsterpartiet. Det är dock inte många som tillhör den ”utomparlamentariska vänstern”: några har blivit trotskister och några har hamnat i Kommunistiska Partiet (”r-arna”), men FK tillhör faktiskt de organisationer som lämnat minst avtryck i dagens utomparlamentariska vänster – t o m det maoistiska KFml/SKP kan uppvisa ett bättre facit i detta avseende (en hel del av dess f d medlemmar jobbar med antiimperialistiskt arbete, med Clarté, FIB Kulturfront osv).¹

FK:s slutbetyg är således inte särskilt upplyftande. Organisationen var en frisk fläkt under några år i början av 70-talet, men när vänsteruppsvinget gick tillbaka så var FK den första av de något större organisationerna som försvann. En viktig orsak till detta tråkiga slut var FK:s ideologiska oklarhet och ointresse av att reda ut de grundläggande frågorna på ett systematiskt och ärligt sätt. I stället kom FK:s politiska utveckling att karakteriseras av att de hela tiden famlade efter en egen identitet som avgränsade FK från den övriga vänstern, i synnerhet mot trotskismen. När de antagit en linje, som senare visade sig vara ohållbar, då antog de med samma övertygelse och arrogans en ny linje som givetvis också den måste avgränsa FK från övriga vänstern. Resultatet blev tvära kast hit och dit, vilket fungerade en tid, men med tiden blev det naturligtvis allt svårare att motivera kursändringarna.²

FK:s principlösa sökande efter internationella kontakter är illustrativt. Förutom att FK hade en naiv uppfattning om det maoistiska Kina, var det viktigaste kriteriet på de internationella kontakterna att de (enligt FK:s uppfattning) måste vara antistalinistiska och antitrotskistiska, och inte vad de stod för politiskt för övrigt. När urartningen i Kina blev allt uppenbarare, samtidigt som FK:s internationella kontakter föll sönder en efter en, så bidrog detta starkt till att fördjupa FK:s kris. Det är faktiskt signifikativt att den enda organisation som FK hade kontakter med och som överlevde (och faktiskt stärktes) var den *brittiska* International Socialists (nuvarande Socialist Workers Party), som också var den mest ”trotskistiska” av allihopa (de brukar betrakta sig själva som ”trotskister”).

Den politiska förvirringen och bakslagen, både i Sverige och utomlands (där FK:s internationella kontakter kapsejsade en efter en), kunde inte undgå att demoralisera kadern. Det som hade krävts var en ordentlig uppgörelse med den tidigare inriktningen, vilket man inte förmådde och därför blev undergången oundviklig. Detta måste beklagas, ty trots allt var FK den sundaste av de svenska ”maoist”-organisationerna.

(2008-11-03)

¹ Ett lysande undantag är Olle Sahlström som bl a med sin trilogi om svensk arbetarrörelse (*Den röde patriarken*, *Don Emelios badkar* och *Borgen*) lämnat ett viktigt bidrag till kritiken av den svenska arbetarrörelsen utifrån en vänsterståndpunkt.

² Oavsett alla kursändringar, så vidmakthöll FK ståndaktigt sin anti-trotskism, som ibland blev i det närmaste löjeväckande, vilket följande exempel får illustrera. I tidskriften *Kommunist* nr 15 (från 1974) finns en artikel, ”Marxism eller rådssocialism”, som diskuterar relationerna mellan parti och arbetarråd. Resonemanget är i stort sett ganska OK, till dess man ska klassificera de olika tendenserna inom vänstern utifrån deras ståndpunkter i frågan. Man sammanfattar detta så här:

”Samtliga fyra tendenser [stalinismen, revisionismen, trotskismen och rådssocialismen] förenas av att de vacklar i synen på förhållandet parti/klass. Deras huvudbry är att lägga vikten i den ena vågskålen eller den andra av de två. Stalinismen (som vänstersektarism [man syftar främst på r-arna]), revisionismen (som högeropportunist) och rådssocialismen (tillsammans med syndikalism och anarkism) utgör i själva verket tre ständigt återkommande huvudtendenser. Trotskismen däremot faller därvid utanför arbetarrörelsen.”

Det är uppenbart att artikelförfattaren med den avslutande meningen vill slippa argumentera på ett sakligt sätt – det är enklare att bara vifta undan problemet som icke-existerande. Detta blir desto mer absurt eftersom den trotskistiska rörelsen är den riktning som mest framhållit arbetarrådets betydelse. Se t ex Ernest Mandels antologi [Arbetarkontroll, arbetarråd, arbetarstyre](#) (på marxistarkivet), vars svenska upplaga kom ut redan 1971, dvs tre år innan ovannämnda *Kommunist*-artikel.